

УДК 330.34.011(477)

НАСЛІДКИ ПРОЦЕСІВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ДЛЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Трифонов О.Д., Таран В.В.

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

У статті досліджено вплив процесів глобалізації на зміну економічних процесів України. Виявлено позитивні та негативні наслідки глобалізації для національної економіки. В роботі наводяться основні причини кризових явищ у глобальній економіці та їх вплив на економіку України. Розглянуто питання експорту та імпорту України, як важливих складових розвитку економіки держави. Були приведені статистичні дані і причини змін експортно-імпортних показників за останній період. Вкінці запропоновано ряд заходів щодо розвитку України в умовах глобальних змін.

Ключові слова: глобалізація, економіка, ЄС (Європейський Союз), ресурси, динаміка, експорт, імпорт.

Постановка проблеми. Економічний, соціально-політичний, культурний розвиток ХХІ століття відбувався під дедалі потужнішим впливом глобалізації. В процесі глобалізації змінюється структура й форма організації світової економіки, міжнародних економічних відносин. Глобалізація виявляється у зростанні міжнародної торгівлі й інвестицій, значному підвищенню ролі транснаціональних корпорацій (ТНК) у світогосподарських процесах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Формування і розвиток ринкової економіки в Україні диктує необхідність встановлення тісніших взаємовигідних зв'язків з іншими державами, активно включитися в процеси міжнародної економічної інтеграції і глобалізації. Також необхідним є проведення такої міжнародної та внутрішньої політики, яка дозволить уникнути чи зменшити рівень негативного впливу глобалізаційних процесів на національну економіку країни. Дане питання висвітлюють у працях такі вчені: Боринець С.Я., Дахно І.І., Філіпенко А.С., Вергун В.А., Бураківський І.В., Ломакіна В.К. та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Спираючись на важливість визначення Україною належного місця в міжнародній економіці, можна відзначити актуальність питань інтеграції України за такими стратегічними напрямками як: перебудова на ринковій основі виробничих зв'язків з країнами СНД; входження до європейського економічного простору через посилення співробітництва з країнами Центральної і Східної Європи, країнами ЄС; розвиток економічних зв'язків з країнами, що розвиваються. Особливої уваги заслуговує участь України в міжнародних організаціях для забезпечення рівноправного співробітництва у світовій економіці.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є дослідження впливу процесу глобалізації на стан національної економіки України та визначення наслідків та основних напрямів стратегії розвитку економіки.

Виклад основного матеріалу. Негативні наслідки глобалізації в країнах залежать від місця, які ці країни займають у світовій економіці. У зв'язку з цим, виділимо три групи загроз, небезпек, потенційних проблем, що виникають на сучасному етапі і розвитку інтернаціоналізації господарської діяльності, у залежності від того, на які країни вони можуть поширитися [3].

Серед основних проблем, які потенційно здатні викликати негативні наслідки від глоба-

лізаційних процесів в усіх країнах, можна виділити такі:

1) нерівномірність розподілу переваг від глобалізації в розрізі окремих галузей національної економіки;

2) можливість деіндустріалізації національних економік;

3) можливість переходу контролю над економікою окремих країн від суверенних урядів в інші руки, у тому числі до більш сильних держав, ТНК чи міжнародних організацій;

4) можливість дестабілізації фінансової сфери, потенційна регіональна чи глобальна нестабільність через взаємозалежність національних економік на світовому рівні. Локальні економічні коливання та кризи в одній країні і можуть мати регіональні чи навіть глобальні наслідки.

Найбільш негативні наслідки глобалізації можуть відчувати на собі менш розвинені країни. Основна маса з них, беручи участь в інтернаціоналізації як постачальники сировини і виробники трудомісткої продукції, виявляються у всебічній залежності від передових держав і мають доходи, по-перше, менші, по-друге, дуже нестабільні, залежні від кон'юнктури світових ринків.

Особливістю економічного та соціального розвитку України на сучасному етапі є кардинальна зміна партнерів в економічній сфері та високий ступінь впливу глобальної нестабільності на внутрішні економічні процеси.

Зараз світова економіка переживає економічну кризу, яка характеризується нестабільністю економіки Європейського Союзу – одного з найвпливовіших партнерів України; високим рівнем невизначеності перспектив і макроекономічної нестабільності.

Провідні міжнародні фінансові інститути зазначили, що 2015 рік продемонстрував нестійку динаміку глобальної економіки – з певним похваленням на початку року та подальшим гальмуванням зростання. У 2015 р. економіки промислово розвинених країн продовжували балансувати на межі спаду, вражені чотирма основними проблемами, які взаємно підсилювали негативні тренди: суверенні боргові кризи, слабкий банківський сектор, низький сукупний попит (наслідок зростання безробіття та жорстких заходів бюджетної економії), а також неефективна інституційна політика.

Такі процеси відбиваються на економіці України, оскільки основні країни – торговельні партнери України в Європейському Союзі демонстру-

вали негативну динаміку ВВП протягом 2015 р. (Італія, Іспанія, Угорщина) чи сповільнення економічного зростання (Німеччина, Польща) [4].

Депресивність світової економіки зумовила зниження попиту на міжнародних ринках основної експортної продукції України, умови торгівлі додатково погіршилися внаслідок застосування протекціоністських заходів у країнах – торговельних партнерах. Згідно з офіційними даними Держстату України у 2015 р. порівняно із 2014 р. експорт скоротився на 29,27% (на 15774,6 млн. дол.) і склав 38127,1 млн. дол., імпорт – на 31,07% (на 16912,3 млн. дол.) і склав 37516,4 млн. дол. [1].

Наочно динаміку обсягів імпорту та експорту можна побачити на рис. 1.

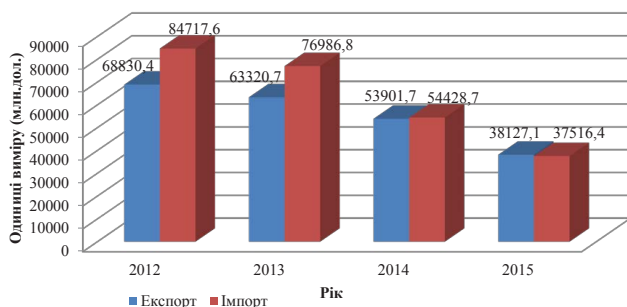

Рис. 1. Порівняння обсягу експорту та імпорту за 2012-2015 рр.

Джерело: розроблено автором за даними [1]

Серед основних факторів падіння експорту основних товарних груп є не тільки падіння виробничого потенціалу українських підприємств, а і втрата звичних ринків збуту продукції, особливо російського ринку для Донбасу. У 2014-2015 роках Російською Федерацією ввелися значні заборони на імпорт українських цукерок, шоколаду, молочної продукції, харчової солі, алкогольних напоїв, овочевих, фруктових і рибних консервів, побутової хімії й інших товарів; також було заблоковано транзит українського цукру до Середньої Азії.

І хоча РФ в 2015 р. залишалася на першому місці серед наших країн-експортерів з обсягом експорту в сумі 4,8 млрд дол. і питомою вагою 12,7%, у 2014 році обсяг експорту складав в 2 рази більше – 9,8 млрд дол. У 2014 році Україна скоротила у Російську Федерацію експорт товарів на 34%, імпорт на 45%; у 2015 р. експорт зменшився на 60,3%, імпорт з Росії – на 66,3%. За результатами першого кварталу 2016 р. падіння українського експорту до Росії склало 38,3% [7].

В 2015 році третина українських експортерів почала активно користуватися перевагами, які дає Україні безмитний експорт в ЄС, і за рік обсяг торгівлі з ЄС становив вже 37% загального обсягу торгівлі України, і це найвищий показник за останні двадцять років [6]. Але поки що Україна не може знайти альтернативу російському ринку і не скористалася перевагами, які країна отримала від односторонніх торговельних преференцій ЄС. В результаті за весь 2014 рік український експорт до ЄС зріс лише на 1,5% (при загальному річному падінні експорту на 23,5%), а у 2015-му експорт товарів до країн Європейського Союзу

становив 13017,5 млн. дол., або 34,1% від загального обсягу експорту та зменшився порівняно з 2014 р. на 24%. Це пов'язано зі сталістю товарної структури експорту України в ЄС (близько третини займає продукція сільськогосподарства та харчопрому, чорні метали та вироби із них, електричні та механічні машини) та потребою ЄС лише в деякій складній продукції, яка поки що не є конкурентною на ринку ЄС. Саме тому Україні потрібно терміново створювати сучасні конкурентноспроможні виробництва та освоювати інші ринки збуту.

Особливості зовнішньої торгівлі України в умовах поширення депресивних тенденцій світової економіки зумовили специфічні риси розвитку національної економіки протягом 2015 році. Продовження та поглиблення світової рецесії спричиняє значні ризики для України як країни з відкритою економікою, орієнтованою на експорт. Низька інвестиційна активність у світі та все ще недостатньо привабливий внутрішній інвестиційний клімат не дозволяють сподіватися на подолання проблем у фінансовій сфері України виключно за рахунок іноземних інвестицій [2].

До позитивних впливів глобалізаційних процесів в Україні є забезпечення безпеки суспільства від глобальних загроз різного характеру, можливість підтягнути в економічному плані країну, модернізувати її до рівня високорозвинених, поетапна оптимізація механізму державного управління, подолання корупції і тіньової економіки, впровадження нових форм інноваційної діяльності, налагодження глобальних зв'язків і співпраці з транснаціональними компаніями, підвищення інвестиційної привабливості України для іноземних інвесторів за рахунок приєднання країни до загальноприйнятих у світі регулятивних норм [5].

Висновки і пропозиції. Глобалізація є невід'ємною частиною життєдіяльності кожної сучасної держави у світі. Глобалізація в подальшому буде набирати ще більших обертів і тому кожній державі потрібно шукати можливості для використання переваг та вирішення проблем, які виникають унаслідок глобалізації світової економіки та суспільного життя.

Україна, як сучасна держава світу, також дуже інтегрована в глобальну економіку, а відтак є дуже чутливою до позитивних та негативних факторів впливу глобалізації на національну економіку. Особливо це помітно в умовах кризових та посткризових явищ, які супроводжують світову економіку та економіку України.

Зміна економічних партнерів зумовила те, що Україні потрібно постійно шукати нові джерела економічного розвитку, як на внутрішньому рівні, так і у рамках глобального економічного простору. Для України важливо зберегти економічні відносини не лише із країнами, з якими налагоджені економічні зв'язки, а і з державами, які утверджуються на сучасній світовій мапі як нові світові та регіональні лідери. Теперішні реалії вимагають від України також більш широкої та змістовної взаємодії з іноземними партнерами, насамперед в економічному напрямі.

Список літератури:

1. Держстат України // 2016. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/express/exprres_u.html#Зовнішньоекономічна_діяльність.
2. Кравченко В. О. Соціально-економічні наслідки глобалізації для світової та української економіки / В. О. Кравченко, О. К. Гудаков // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – 2013. – Вип. 2 (1). – С. 70-75. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Traeiv_2013_2\(1\)_12](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Traeiv_2013_2(1)_12)
3. Кулішов В. В. Мікро-макроекономіка: підручник / В. В. Кулішов. – Львів: Магнолія 2006, 2008. – 468 с.
4. Перспективи економіки України в умовах глобальної макроекономічної нестабільності. – К.: НІСД, 2012. – 43 с.
5. Римар О. Г. Особливості впливу глобалізаційних процесів на економічний розвиток України / О. Г. Римар // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2014. – № 6 (2). – С. 39-42. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhd_u_2014_6\(2\)_10](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhd_u_2014_6(2)_10)
6. Що змінилося в українській економіці від Угоди про асоціацію – дослідження. Інститут євроатлантичного дослідження // Європейська правда. – 2016. – 18 травня [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.eurointegration.com.ua/rus/articles/2016/05/18/7049377/view_print/
7. Панченко Ю. Березневе попередження чи випадковість? Що сталося з експортом до ЄС // Європейська правда. – 2016. – 17 травня [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eurointegration.com.ua/experts/2016/05/17/7049348/>

Трифонов О.Д., Таран В.В.

Днепропетровский национальный университет имени Олеся Гончара

ПОСЛЕДСТВИЯ ПРОЦЕССОВ ГЛОБАЛИЗАЦИИ ДЛЯ ЭКОНОМИКИ УКРАИНЫ

Аннотация

В статье исследовано влияние процессов глобализации на изменение экономических процессов Украины. Выявлены положительные и отрицательные последствия глобализации для национальной экономики. В работе приводятся основные причины кризисных явлений в глобальной экономике и их влияние на экономику Украины. Рассмотрены вопросы экспорта и импорта Украины, как важных составляющих развития экономики государства. Были приведены статистические данные и причины изменений экспортно-импортных показателей за последний период. В конце предложен ряд мер по развитию Украины в условиях глобальных изменений.

Ключевые слова: глобализация, экономика, ЕС (Европейский Союз), ресурсы, динамика, экспорт, импорт.

Trifonova O.D., Taran V.V.

Dnipropetrovsk National University O. Honchar

THE EFFECTS OF GLOBALIZATION UKRAINE ECONOMY

Summary

In the article the impact of globalization on changing economic processes in Ukraine. The positive and negative consequences of globalization for the national economy. In this paper are the main causes of the crisis in the global economy and their impact on the economy of Ukraine. The question of exports and imports Ukraine as an important component of the national economy. Were given statistics and reasons for changes in export and import figures for the last period. Finally, proposed a number of measures for development of Ukraine in conditions of global change.

Keywords: globalization, economy, EU (European Union), resources, dynamics, export, import.